

בואו נדבר על זה

חופש הדיבור, או חופש הביטוי כפי שהוא מכונה בדרך כלל, אינו זוכה להגנה במסגרת חוק יסוד כבוד האדם וחירותו, ולמעשה איננו נזכר בחוק זה כלל. הדבר לא מנע מבית המ"שפט האקטיביסטי לקבוע שהוא נכלל במונח "כבוד האדם", ולפיכך הוא מוסמך לרעתו לבטל חוקים הפוגעים בזכות זו. וכך זכינו להרכב של תשעה שופטים העוסק בחוקיותה של החקיקה הנוגעת לחרם על יש-ראל ועל השטחים שבשליטתה.

חופש הביטוי, בצורתו הנקייה, עוסק בזכות לדבר ולנסות לשכנע ברבר עוברות, אמונות, תיאוריות והשקפת עולם. חופש זה, ככל חופש אחר, כפוף להגבלות. קיימים איסורים על הוצאת דיבה, פגיעה בפרטיות, התבטאויות גזעניות, ובמדינות שונות קיים גם איסור על הכחשת השואה.

כאשר ההתבטאות חורגת מניסיון לשכנע גרידא אלא קוראת לפעולה, אנו עוברים לתחום שהוא מעבר לחופש הביטוי ונוגע לחוקיות ולמוסריות של הפעולה שמדובר בה. אם פלוג'ני מבקש מעברייני לרצוח או להכות את שכנו, לא מתעוררת שאלה של חופש הביטוי. פלוג'ני לא רק דיבר אלא קרא לפעולה, וכיוון שהיא בלתי חוקית הוא ייחשב שותף או משדל לפעול'לה של העברייני.

מה אפוא דינה של קריאה לחרם? מתברר שהעניין מורכב. יש היא פסולה מכל וכל וראוי להילחם בה, ויש שהיא לא רק נסבלת אלא אפילו זוכה לעידוד. חרם צרכני על חברה שגובה מחירים מופרזים או נוהגת בחוסר הגינות כלפי עובדיה נחשב צעד לגיטימי במאבק נגדה. לעומת זאת, חרם מסחרי של מוג'ר פוליטי נגד קמעונאי במגמה לשכנעו שלא למכור סחורה של מתחרה הוא מעשה פסול ועשוי להיות בלתי חוקי.

המאבק בחרם ולמען חופש הביטוי מותנה במסורת החרם ובעמדה הפוליטית של הזועקים בעד או נגד

בכל הנוגע לחרם משיקולים פוליטיים מתברר שהדבר תלוי לא מעט בהשקפת העולם. כידוע, מדינות ערב הטילו חרם כלי על ישראל, שגרם לנו נזקים אדירים. חברות בינלאומיות רבות סירבו לסחור עם ישראל ולנהל עסקים בישראל. הח'רם הפסול הזה התערער במידה רבה (עוד לפני חווי השלום עם מצרים וירדן) בזכות חקיקה אמריקאית שאסרה על חברות אמ'ריקאיות לשתף עמו פעולה. גישה שונה לחלוטין ננקטה ביחס לחרם נגד דרום אפריקה בתקופת האפרטהייד. מכאן שהמאבק בחרם ולמען חופש הביטוי מותנה במסורת החרם ובעמדה הפו'ליטית של הזועקים בעד או נגד.

בהקשר לשאלה הנדונה כעת בבית המשפט העליון דומני שהרוב המכריע בקרבנו לא יחלוק על זכותה של מדינת ישראל להיאבק, גם באמצעות חקיקה מתאימה, נגד חרם שמבקשים להטיל עליה ועל תושביה (אף שתמיד ניתן לשאול אם צעד זה או אחר הוא נכון או מועיל). אלא שהשאלה המתעוררת היא האם במסגרת זו נכללות גם ההתנחלויות.

כאן אנו נקלעים למחלוקת הפוליטית העמוקה שבין המת'נחלים ותומכיהם לבין חלקים נרחבים בציבור המתנגדים להם. מבחינת המתנחלים דין ההתנחלויות כדין ישראל. הם ומדינת ישראל חד הם, וכל מאבק שתנהל ישראל נגד החרם מן הראוי שישתרע גם על השטחים והעסקים המתנהלים בהם.

ממשלת הימין (שאמנם השלימה בלית ברירה עם ההבח'נה האירופית בין השטחים לבין ישראל) קיבלה עמדה זו, והיא באה לביטוי בחוק נגד החרם הנדון כעת כבג"ץ. ואילו המתנג'דים להתנחלויות רואים זאת אחרת, ויש ביניהם גם כאלה שלא רק שאינם רוצים לראות עצמם "כחבילה אחת" עם המתנחלים, אלא מוכנים בעצמם להחרים את ההתנחלויות.

כעת נדרש בית המשפט העליון להכריע במחלוקת זו, שהיא מחלוקת פוליטית טהורה שלבשה הפעם את הכסות של חו'פש הביטוי. ■

© כל הזכויות שמורות לידיעות אחרונות בע"מ

אין להעתיק, להפיץ, לשכפל, לצלם, לתרגם, לאחסן במאגרי מידע, לשדר בדרך כלשהי (בכתב, בדפוס או במדיה אחרת) - ובכל אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני או אחר - חלק כלשהו של העיתון (לרבות טקסט, איורים, צילומים, תמונות, מפות, גרפיקה) הן בגרסה טקסטואלית והן בדפים מעוצבים, לרבות באמצעות הקלטה והקלדה, ללא אישור מפורש בכתב מהמוציאה לאור, ידיעות אחרונות בע"מ